

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

5.1.1 ผลจากการศึกษาก่อนการปรับโครงสร้างการผลิต

จากการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการผลิตข้าวนาปี และข้าวนาปรังเป็นรายภาคในประเทศไทย ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าว

การปลูกข้าวที่ฟาร์มนาข้าวของเกษตรกร

จากการปลูกข้าวที่ฟาร์มนาข้าวของเกษตรกรในแต่ละภาคของประเทศไทยปรากฏว่าการปลูกข้าวนาปีเพื่อส่งออกนั้น ภาคกลางมีกำไรสุทธิทั้งหมดของฟาร์มสูงที่สุดทั้งทางเอกชนและทางสังคม เท่ากับ 347.905 และ 303.435 บาทต่อไร่ ส่วนภาคที่มีกำไรสุทธิทั้งหมดทางเอกชน รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 324.141 และ 108.030 บาทต่อไร่ ส่วนภาคที่มีกำไรทางเอกชนเป็นลบ ได้แก่ ภาคใต้ เท่ากับ -21.529 บาทต่อไร่ ส่วนภาคที่มีกำไรทางสังคมรองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้เท่ากับ 276.811, 60.546 บาทต่อไร่ ส่วนภาคใต้มีค่าเป็นลบเท่ากับ -89.251 บาทต่อไร่ และสำหรับนาปรังนั้น ภาคกลางมีกำไรสุทธิทั้งหมดของฟาร์มสูงที่สุดทั้งทางเอกชนและทางสังคมเท่ากับ 352.74 และ 353.426 บาทต่อไร่ ส่วนภาคเหนือมีกำไรทางเอกชนรองลงมาเท่ากับ 292.028 บาทต่อไร่ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกำไรทางเอกชนเป็นลบเท่ากับ -293.820 บาทต่อไร่ ส่วนภาคที่มีกำไรทางสังคมรองลงมาได้แก่ ภาคเหนือเท่ากับ 266.555 บาทต่อไร่ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเป็นลบเท่ากับ -323.808 บาทต่อไร่

กิจกรรมจากฟาร์มไปยังโรงงานแปรรูป

กิจกรรมในส่วนนี้จะเป็นการขนส่งจากฟาร์มไปยังโรงงานการแปรรูป ซึ่งในการขนส่งข้าวเปลือกนาปีจากฟาร์มไปยังโรงสีนั้น ภาคกลางจะมีกำไรสุทธิทางเอกชนและทางสังคมสูงที่สุด

เท่ากับ 0.807 และ 0.094 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคที่มีกำไรทางเอกชนรองลงมาได้แก่ ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือและเหนือ เท่ากับ 0.041 และ 0.023 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคได้มี กำไรทางเอกชนเป็นลบเท่ากับ -0.164 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนกำไรสุทธิทางสังคมรองลงมาได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเท่ากับ 0.048 และ 0.030 บาทต่อกิโลกรัม และสำหรับ ภาคใต้จะมีกำไรสุทธิทางสังคมเท่ากับ -0.157 บาทต่อกิโลกรัม และสำหรับข้าวเปลือกนาปรังที่ใช้ ในการขนส่งจากฟาร์มไปยัง โรงสีนั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีกำไรสุทธิทาง เอกชน และทาง สังคมเท่ากับ 0.936 และ 0.943 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาได้แก่ภาคเหนือและภาคกลางมี กำไรสุทธิทางเอกชนเท่ากับ 0.466 และ 0.420 บาทต่อกิโลกรัมตามลำดับ ส่วนกำไรสุทธิทาง สังคมรองลงมาได้แก่ภาคเหนือ และภาคกลางเท่ากับ 0.463 และ 0.427 บาทต่อกิโลกรัมตาม ลำดับ

กิจกรรมการแปรรูป

กิจกรรมในการแปรรูปนี้จะ เป็นกิจกรรมที่เปลี่ยนจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ค่าใช้จ่าย ในส่วนนี้ที่สำคัญที่สุดได้แก่ ค่าวัตถุดิบ รองลงมาได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่ากระสอบบรรจุ ค่า นายหน้า ค่ากากเพชร ค่าเสื่อมราคาของ โรงเรือน ค่าสึกหรอเครื่องจักร ค่ายางขัดข้าว น้ำมัน หล่อลื่น ค่าประกันอัคคีภัย ค่าดอกเบี่ย และค่าตะแกรงเหล็ก ตามลำดับ ส่วนผลตอบแทนได้แก่ ราคาขายข้าวสารตามราคาที่โรงสีรับซื้อที่หน้าโรงสี และราคาขายของผลพลอยได้ซึ่งก็คือรำข้าว ชาว รำข้าวกลิ้งและแกลบซึ่งขายตามราคาขายส่งในท้องถิ่น โดยสรุปแล้วในการทำกิจกรรมนี้ การรับซื้อข้าวเปลือกนาปีในภาคกลางมีกำไรสุทธิทางเอกชนสูงที่สุดเท่ากับ 0.026 บาทต่อกิโล กรัม รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีกำไรสุทธิทางเอกชนเท่ากัน เท่ากับ 0.266 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคใต้มีกำไรสุทธิทางเอกชนเท่ากับ 0.265 บาทต่อกิโล- กรัม ส่วนกำไรสุทธิทางสังคมนั้นภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเท่ากัน เท่ากับ 0.286 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคใต้มีค่าเท่ากับ 0.285 บาทต่อกิโลกรัม และสำหรับ การทำกิจกรรมการรับซื้อข้าวเปลือกนาปรังในทุก ๆ ภาคเหนือมีกำไรสุทธิทางเอกชนเท่ากันเท่า กับ 0.266 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนกำไรสุทธิทางสังคมนั้นในทุก ๆ ภาคมีค่าเท่ากันเท่ากับ 0.285 บาทต่อกิโลกรัม

กิจกรรมในการส่งออก

ในการส่งออกของข้าวสารนาปี และข้าวสารนาปรังที่ผลิตได้ โดยสรุปแล้วในการทำกิจกรรมส่วนนี้ การส่งออกข้าวสารนาปีในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีกำไรสุทธิทางเอกชนเท่ากับ 0.398 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคใต้มีค่าเท่ากับ 0.265 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนกำไรสุทธิทางสังคมภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับ 0.969 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคกลางและภาคใต้มีค่ารองลงมาเท่ากับ 0.948 และ 0.800 บาทต่อกิโลกรัมตามลำดับ และสำหรับกิจกรรมการส่งออกข้าวสารนาปรังในภาคกลางจะมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 0.266 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเท่ากับ 0.784 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคกลาง มีค่ารองลงมาเท่ากับ 0.764 บาทต่อกิโลกรัม

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ทั้งหมดของระบบการผลิตตั้งแต่การผลิตที่ฟาร์มจนถึงการส่งออกไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศสามารถสรุปผลได้ดังนี้

กำไรทางเอกชน จากการศึกษาปรากฏว่าการปลูกข้าวนาปีเพื่อส่งออกนั้น ภาคกลางมีกำไรทางเอกชนสูงที่สุดเท่ากับ 2.07 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ เท่ากับ 2.02, 1.39 และ 0.21 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้นภาคกลางมีกำไรทางเอกชนสูงที่สุดเท่ากับ 2.03 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเท่ากับ 1.93 และ 1.05 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

กำไรทางสังคม จากการศึกษาปรากฏว่าในการปลูกข้าวนาปีเพื่อส่งออกภาคกลางจะมีกำไรทางสังคมมากกว่าภาคอื่น ๆ เท่ากับ 2.45 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาได้แก่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เท่ากับ 2.40, 1.67 และ 0.41 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ และสำหรับการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้น ภาคกลางจะมีกำไรทางสังคมสูงกว่าภาคอื่น ๆ เท่ากับ 2.52 บาทต่อกิโลกรัม รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 2.41 และ 1.46 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

อัตราส่วนต้นทุนทางเอกชน เป็นการวัดต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศทางเอกชน ซึ่งจากผลการศึกษาปรากฏว่าในการปลูกข้าวนาปีเพื่อส่งออกนั้น ในภาคกลางจะมีค่าอัตราส่วนต้นทุน

ทางเอกชนต่ำที่สุด เท่ากับ 0.71 ส่วนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีค่าเท่ากับ 0.72, 0.81 และ 0.97 ตามลำดับ และสำหรับในการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้น ภาคกลางจะมีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ 0.67 ส่วนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าของอัตราส่วนต้นทุนทางเอกชนเท่ากับ 0.68 และ 0.83 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้น ภาคกลางจะเป็นภาคที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางเอกชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ต้นทุนทรัพยากรในประเทศ เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นตัวชี้ที่แสดงถึงการวัดค่าเสียโอกาสในการดำเนินกิจกรรมการปลูกข้าวเพื่อการส่งออกในภาคต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาผลปรากฏว่าในการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้นภาคกลางมีต้นทุนทรัพยากรในประเทศต่ำที่สุด เท่ากับ 0.68 ในส่วนของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้เท่ากับ 0.69, 0.79 และ 0.94 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาคกลางเป็นภาคที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตข้าวสารนาปรังเพื่อส่งออกมากที่สุด เนื่องจากมีค่าของต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศต่ำที่สุด และสำหรับการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้นภาคกลางจะมีค่าของต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศต่ำที่สุดเท่ากับ 0.63 ส่วนภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเท่ากับ 0.64 และ 0.79 ตามลำดับ

การโอนสิทธิที่เกิดจากนโยบายที่ใช้ ซึ่งเกิดจากการเข้ามาแทรกแซงของรัฐบาลผลสรุปว่าในการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้เป็นลบเท่ากับ -0.21, -0.28, -0.37 และ -0.38 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง เท่ากับ -0.41, -0.48 และ -0.49 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

5.1.2 ผลจากการศึกษาหลังจากการปรับโครงสร้างการผลิต

ในการปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรกับพืชชนิดที่เป็นข้าวทั้งในกรณีของข้าวนาปรัง และข้าวนาปรัง โดยการลดพื้นที่ตามเป้าหมายในปี 2537 2538 และ 2539 ทำให้ผลผลิตต่อไร่ของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปรังในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 1.28, 4.10, 1.14 และ 2.70 ตามลำดับ และสำหรับผลผลิตต่อไร่ของพื้นที่เก็บเกี่ยวข้าวนาปรังในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางปรับตัวสูงขึ้นร้อยละ 26.39, 388.35 และ 22.30 ตามลำดับ ซึ่งจากผลของการปรับโครงสร้างการผลิต

ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตที่ฟาร์มนั้นคือจะทำให้ผลตอบแทนที่ฟาร์มเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตต่อไร่ของพื้นที่เก็บเกี่ยวเพิ่มขึ้น ขณะที่ต้นทุนการผลิตที่ฟาร์มยังคงเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกำไรสุทธิจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยกำไรสุทธิที่ฟาร์มจะเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม โดยการปลูกข้าวนาปีเพื่อส่งออกจะมีกำไรสุทธิทางเอกชนในภาคกลางมากที่สุดเท่ากับ 366.075 บาทต่อไร่ รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เท่ากับ 341.816, 146.695 และ 7.757 บาทต่อไร่โลกรัม ตามลำดับ ส่วนกำไรสุทธิทางสังคมในภาคกลางมีกำไรสุทธิทางสังคมสูงที่สุดเท่ากับ 321.605 บาทต่อไร่ รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เท่ากับ 294.479, 99.209 บาทต่อไร่โลกรัม ส่วนภาคใต้มีค่าเป็นลบเท่ากับ -59.96 บาทต่อไร่โลกรัม และสำหรับการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้นจะมีกำไรสุทธิทางเอกชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 3,864.597 บาทต่อไร่ รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ และภาคกลาง เท่ากับ 803.923 และ 800.606 บาทต่อไร่ ส่วนกำไรสุทธิทางสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 3,864.597 บาทต่อไร่ รองลงมาได้แก่ภาคกลาง และภาคเหนือเท่ากับ 778.45 และ 801.292 บาทต่อไร่ และสำหรับต้นทุนและผลตอบแทนของกิจกรรมในขั้นตอนอื่น ๆ ที่เหลือจะยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้กำไรสุทธิทางเอกชนและทางสังคมในขั้นตอนอื่น ๆ ยังคงเดิม ซึ่งนอกจากผลกระทบที่มีต่อกำไรสุทธิทั้งทางเอกชนทางสังคมของกิจกรรมที่ฟาร์มแล้ว ยังมีผลต่อค่าของต้นทุนของทรัพยากรภายในประเทศ และค่าของดัชนีบางตัว ดังนี้

ผลกระทบต่อค่าดัชนีต่าง ๆ หลังจากที่ทำกรปรับโครงสร้างการผลิต

กำไรทางเอกชน สำหรับข้าวนาปีในภาคกลางจะมีกำไรทางเอกชนสูงที่สุดเท่ากับ 2.12 บาทต่อไร่โลกรัม รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เท่ากับ 2.08, 1.58 และ 0.34 บาทต่อไร่โลกรัมตามลำดับ และสำหรับข้าวนาปรังนั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกำไรทางเอกชนสูงที่สุดเท่ากับ 4.67 บาทต่อไร่โลกรัม รองลงมาได้แก่ได้แก่ภาคกลาง และภาคเหนือเท่ากับ 2.73 และ 2.69 บาทต่อไร่โลกรัม

กำไรทางสังคม จากการศึกษาปรากฏว่าในข้าวนาปีในภาคกลางจะมีกำไรทางสังคมสูงที่สุดเท่ากับ 2.50 บาทต่อไร่โลกรัม รองลงมาได้แก่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เท่ากับ 2.45, 1.88 และ 0.56 บาทต่อไร่โลกรัมตามลำดับ และสำหรับข้าวนาปรังนั้น

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ 5.16 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคเหนือและภาคกลางจะมีค่าเท่ากับ 3.22 และ 3.18 บาทต่อกิโลกรัม

อัตราส่วนต้นทุนทางเอกชน จากการศึกษาปรากฏว่าในข้าวนาปีนั้น อัตราส่วนต้นทุนทางเอกชนในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ เท่ากับ 0.71, 0.71, 0.78 และ 0.95 ตามลำดับ และสำหรับในข้าวนาปรังนั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ 0.30 รองลงมาได้แก่ ภาคกลาง และภาคเหนือเท่ากับ 0.56 และ 0.57 ตามลำดับ

ต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศ เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงค่าเสียโอกาสในการดำเนินกิจกรรมการปลูกข้าวเพื่อส่งออก ซึ่งหลังจากที่ได้ทำการปรับโครงสร้างการผลิตแล้วปรากฏว่า ในข้าวนาปีนั้นภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จะมีต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศเท่ากับ 0.67 0.68, 0.76 และ 0.92 และข้าวนาปรังนั้นจะได้ค่าของต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่ากับ 0.28 ส่วนภาคเหนือและภาคกลางมีค่าของต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศเท่ากับ 0.56 และ 0.57 ตามลำดับ

การโอนสุทธิที่เกิดจากนโยบายที่ใช้ จากผลการศึกษาหลังจากที่ทำการปรับโครงสร้างการผลิต สรุปได้ว่าในข้าวนาปีนั้น ค่าเคลื่อนย้ายสุทธิในภาคกลาง และภาคเหนือมีค่าเท่ากับ -0.38 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้เท่ากับ -0.29 และ -0.22 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ส่วนข้าวนาปรังนั้น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ มีค่าการเคลื่อนย้ายสุทธิเท่ากับ -0.49 บาทต่อกิโลกรัม

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. แผนการปรับโครงสร้างการผลิต ควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้มีการดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแผนดังกล่าวทำให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นและมีผลต่อต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศของการปลูกข้าวนาปีและการปลูกข้าวนาปรังมีค่าต่ำลง ซึ่งแสดงถึงการมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากขึ้น

2. ในการปลูกข้าวนาปีเพื่อส่งออก หลังจากที่ได้ใช้แผนการปรับโครงสร้างการผลิตแล้ว สมควรที่จะส่งเสริมการปลูกในภาคกลางมากที่สุดเนื่องจากการใช้ต้นทุนทรัพยากรภายในประเทศต่ำสุด ส่วนภาคที่น่าจะลงทุนรองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ตามลำดับ และสำหรับในการปลูกข้าวนาปรังเพื่อส่งออกนั้น หลังจากที่ได้มีการใช้แผน

การปรับโครงสร้างการผลิตแล้วทำให้ทุกภาคที่ทำการปลูกข้าวปรังที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถที่จะทำการลงทุนดำเนินการปลูกได้ทุกภาค

3. เนื่องจากการศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบ Static Study ซึ่งทำการศึกษาเพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ฉะนั้นผลงานการศึกษารุ่นอื่นอาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ถ้าหากมาตรการแทรกแซงของรัฐบาลและปัจจัยอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย